

29.04.2011
LAPS/106/2011

Sisäasiainministeriölle

ASIA Lapsiasiavaltuutetun lausunto ohjausryhmämietinnöstä
Kansalainvälistä suojelua hakevalle annettava oikeudellinen neuvonta ja oikeusapu. Sisäasiainministeriön julkaisu 12/2011.

VIITE SM002:00/2011

OHJAUSRYHMÄN EHDOTUKSET

Työryhmä ehdottaa, että yleinen oikeudellinen neuvonta järjestettäisiin edelleen vastaanottokeskusten kautta ja että selvitettäisiin vielä tarkemmin, tulisiko oikeudellisesta neuvonnasta säätää laissa. Yksilöllinen oikeusapu ehdotetaan siirrettäväksi kokonaan oikeusapujärjestelmän piiriin.

LAUSUNTO

Yleistä

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä Suomessa on vaikuttaa siten, että lapsen oikeudet tulevat mahdollisimman täysimääräisesti huomioitua esim. lainsäädännössä. Työn pohjana on YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 59–60/1990).

Yleissopimuksesta nyt käsillä olevaan esitykseen liittyvät lapsen edun asettaminen etusijalle kaikissa hallinto- ja lainsäädäntöelinten toimissa (3 artikla), vailla perheen turvaa olevan oikeus suojeluun (20 artikla) sekä lapsen oikeus suojeluun ja humanitaariseen apuun hänen anoessaan pakolaisen asemaa (22 artikla).

Artiklan 12 mukaan lapsella on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa ja nämä näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa hallinnollisissa ja oikeudellisissa toimissa joko henkilökohtaisesti tai edustajansa välityksellä.

Kansainvälistä suojelua hakevan alaikäisen asemaa on tarkemmin määritetty YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa No. 6 (2005)¹. Sen mukaan alaikäiselle turvapaikanhakijalle tulee määrätä oikeusavustaja sekä turvapaikan hakuun liittyviin prosesseihin että hallinnollisiin ja oikeudellisiin prosesseihin.

Yleinen oikeudellinen neuvonta

Ohjausryhmän mietinnössä todetaan, että yleinen oikeudellinen neuvonta annetaan yleensä kauttakulkukeskuksissa. Lisäksi todetaan, että neuvonnan järjestämisessä on vaihtelua keskuksittain. Mietinnön mukaan yleisen oikeudellisen neuvonnan järjestämisen tapaa ei selvityksen perusteella ole tarpeen muuttaa, vaikka järjestelmä kaipaa kehittämistä. Erityisesti juuri yhdenvertaisen kohtelun tavoite edellyttäisi myös vaihtoehtoisen järjestämistapojen kartoittamista.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että lasten yhdenvertaisen kohtelun kannalta olisi tarpeen, että myös yleisen oikeudellisen neuvonnan järjestämisestä säädettäisiin lailla ja siten, että siihen olisi oikeus kaikilla hakijoilla, ei vain kauttakulkukeskusten piirissä olevilla. Yleisen oikeusavun kilpailuttaminen keskitetysti vahvistaisi myös yhdenvertaista kohtelua, mutta on varmistettava, etteivät pelkkiin taloudellisiin seikkoihin perustuva palvelun tarjoajan valinta heikennä hakijoiden oikeusturvaa.

Yksilöllisen oikeusavun järjestäminen

Alaikäiset kansainvälistä suojelua hakevat ovat haavoittuvassa asemassa tarvitsevat erityistä suojelua. Ilman huoltajaa maahan saapuvat alaikäiset hakijat ovat vielä erityisen haavoittuvassa asemassa. Alaikäiselle hakijalle tulee aina taata sekä edustaja että oikeudellinen avustaja mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Alaikäisten hakijoiden edun kannalta avustajalla tulisi olla asiantuntemusta ulkomaalaisasioista, alaikäisten hakijoiden erityistarpeista yleensä sekä lapsen oikeuksista.

Mietinnön mukaan useat syyt perustelevat tarvetta keskittää yksilöllinen oikeusapu oikeusapulain mukaisten oikeusapupalveluiden piiriin. Keskittämisellä turvattaisiin paremmin oikeudellinen asiantuntemus, mitä nykyisellä järjestelmällä ei kaikissa tapauksissa voida varmistaa. Samoin edistettäisiin hakijoiden välisen yhdenvertaisuuden toteutumista.

¹ Committee on the Rights of the Child. General Comment. *Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin*. Artikla 36.: *In cases where children are involved in asylum procedures or administrative or judicial proceedings, they should, in addition to the appointment of a guardian, be provided with legal representation.*

Lapsiasiavaltuutettu pitää työryhmän ehdotusta näiltä osin kannatettavana. Tulee kuitenkin varmistaa, että myös käytännössä huomioitaisiin mahdollisuus edelleen käyttää asiantunteviksi todettuja, erityisesti lasten kohtaamiseen perehtyneitä palvelun tarjoajia.

Jyväskylässä 29.4.2011

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu

Jaana Tervo
Lakimies